

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA STROJNÍHO INŽENÝRSTVÍ
ÚSTAV STROJÍRENSKÉ TECHNOLOGIE

FACULTY OF MECHANICAL ENGINEERING
INSTITUTE OF MANUFACTURING TECHNOLOGY

ŘÍDICÍ SYSTÉM FANUC A JEHO VYUŽITÍ V MALÉ STROJÍRENSKÉ FIRMĚ.

CONTROL SYSTEM FANUC AND ITS USE IN A SMALL ENGINEERING COMPANY CONDITIONS.

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

BACHELOR'S THESIS

AUTOR PRÁCE

AUTHOR

MAREK WIENER

VEDOUCÍ PRÁCE

SUPERVISOR

Ing. MILAN KALIVODA

BRNO 2009

ABSTRAKT

Bakalářská práce zpracovává základní charakteristiku řídicího systému FANUC a následně jeho využití v malé strojírenské firmě. Je rozdělena do dvou hlavních částí. První část je věnována základním pojmům z oblasti CNC programování a zejména pojmům řídicího systému FANUC. V druhé části je tento systém popisován přímo v praxi v malé strojírenské firmě, kde je rozebrán postup výroby jednoduché a složitější součásti.

Klíčová slova

FANUC, General Electric, řídicí systémy, CNC, programování, obrábění, korekce, G funkce.

ABSTRACT

This thesis is going through basic problematics of control system FANUC and its usage in small machine industry. It is divided into two main parts. First is dedicated to basic CNC programming concept and especially to FANUC control system concept. In the other part is description of this system used in small machinery industry. It contains a procedure of creation for simple and complex component.

Key words

FANUC, General Electric, Control Systems, CNC, programming, machining, correction, G function.

BIBLIOGRAFICKÁ CITACE

WIENER, Marek. *Název: Řídicí systém Fanuc a jeho využití v malé strojírenské firmě*. Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta strojního inženýrství, 2009. 34 s., 8 příloh. Vedoucí práce Ing. Milan Kalivoda.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Řídicí systém Fanuc a jeho využití v malé strojírenské firmě“ vypracoval samostatně s použitím odborné literatury a pramenů, uvedených na seznamu, který tvoří přílohu této práce.

Datum 25.5.2009

.....
Marek Wiener

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat vedoucímu bakalářské práce panu Ing. Milanu Kalivodovi za metodické vedení, ochotnou spolupráci a cenné rady, které mi při tvorbě této práce poskytl.

OBSAH

Abstrakt	4
Prohlášení	5
Poděkování	6
Obsah	7
Úvod	9
1. VÝVOJ ŘÍDICÍCH SYSTÉMŮ A PŘEDSTAVENÍ FIRMY FANUC GE CNC EUROPE S.A.	10
1.1. Historie a vývoj řídicích systémů	10
1.2. Přestavení výrobní firmy řídicího systému FANUC	10
2. ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA ŘÍDICÍHO SYSTÉMU FANUC	11
2.1. Obsluha systému	11
2.2. Obrazovka programu a popis samostatné jednotky MDI	11
2.2.1. Nastavení a zobrazení dat	11
2.2.2. Display a jeho jednotlivé položky	11
2.2.3. Popis klávesnice	11
2.3. Vstupní a výstupní zařízení	12
2.4. Napájení řídicího systému	12
2.5. Základní rozdíl mezi automatickým a ručním režimem	12
2.6. Základní funkce	12
2.6.1. Funkce G	13
2.6.2. Pomocné funkce M	14
2.7. Princip programování	14
2.7.1. Charakteristika souřadného systému	14
2.7.2. Referenční poloha	15
2.7.3. Řízení os	15
2.7.4. Posuvy	16
2.7.5. Volba a pohyb nástroje	16
2.7.6. Pohyb nástroje	16
2.7.7. Korekce	17
2.8. Rozdělení programů a způsoby programování	18
2.8.1. Hlavní program a podprogram	18
2.8.2. Makroprogram	18
2.8.3. Struktura programu	18
2.8.4. Struktura podprogramu	18
2.8.5. Způsoby programování	19
2.9. Sestavování úpravy a manipulace programů	19
2.9.1. Hlavní způsoby tvoření programů	19
2.9.2. Kopírování programu a podprogramu	19
2.9.3. Simulace a testování programu, podprogramu	19
2.9.4. Načítání, zápis a mazání souborů	20
3. UŽIVATELSKÉ PRVKY ZAJIŠŤUJÍCÍ BEZPEČNOST SYSTÉMU	21
3.1. Chybové hlášení	21
3.2. Autodiagnostika	21
3.3. Kontrola zdvihu	21
3.4. Nouzové zastavení	21
3.5. Údržba	22
3.6. Odlišnosti od jiných řídicích systémů	22

4. VYUŽITÍ ŘÍDICÍHO SYSTÉMU FANUC V MALÉ STROJÍRENSKÉ FIRMĚ.....	25
4.1. Přestavení malosériové výroby s řídicím systémem FANUC	25
4.1.1. Představení malosériové výroby Solid Brno s.r.o.	25
4.1.2. Slovo představitele firmy, vedoucího výroby	25
4.2. Postup při výrobě jednoduché součásti	26
4.2.1. Volba vhodné jednoduché součásti, návrh výkresu	26
4.2.2. Postup při tvorbě NC programu	26
4.2.3. Zhotovení součásti	27
4.3. Postup při výrobě složitější součásti	28
4.3.1. Volba vhodné složitější součásti, návrh výkresu	28
4.3.2. Postup při tvorbě NC programu	28
4.3.3. Zhotovení součásti	29
Závěr	31
Seznam použitých zdrojů	32
Seznam použitých zkratk a symbolů	33
Seznam příloh	34

ÚVOD

Strojní obrábění je proces, při kterém dochází ke změně výchozího polotovaru až k finálnímu tvaru. Obrábění prošlo řadou let velkou proměnou. Lidé zabývající se obráběním vyvíjejí a zdokonalují i teď již známé a fungující technologie.

Ať už se provádějí frézovací, soustružnické a jiné operace, vždy je zapotřebí velmi přesného obrábění. Samostatné obráběcí stroje jsou schopné dosahovat těchto vlastností, ale ve srovnání se strojem s řídicím systémem jsou tyto vlastnosti celkem odlišné.

Na současném trhu existuje řada řídicích systémů a to je jeden z důvodů, proč je vývoj v této oblasti rychlý. Řídicí systémy mají za úkol úplnou automatizaci výrobního stroje, jsou instalovány jako kompletní CNC systémy včetně vstupních a výstupních modulů, strojních panelů a dalších. Díky tomu mohou zajišťovat dokonalé ovládání obráběcího stroje při výrobě, ale hlavně získat lepší produktivitu a efektivnost celého výrobního závodu, případně odstranit nepřesnosti, které mohou vznikat například vícenásobným upnutím.

Mezi špičku řídicích systémů se řadí například firma FANUC, která se pohybuje v oblasti obrábění už řadu let.

Obr. 1 Řídicí systémy FANUC⁶

1 VÝVOJ ŘÍDICÍCH SYSTÉMŮ A PŘEDSTAVENÍ FIRMY FANUC GE CNC EUROPE S. A.

V dnešní době řídicí systémy mohou dosahovat větších a větších možností, než by se očekávalo. Rok od roku dochází ke zvyšování požadavků výrobců i konečných zákazníků. Právě proto je i rychlost vývoje řídicích systémů po celém světě na vysoké úrovni.

1.1 Historie a vývoj řídicích systémů FANUC

Historie firmy FANUC je zaznamenána v roce 1986, jako společný podnik firem General Electric Co. (GE), USA, a FANUC Ltd, Japonsko. Už před tímto sloučením měl tedy FANUC víceletou praxi v oblasti automatizace výroby a je vedoucí společností na světovém trhu technologie CNC¹. Během této doby společnost dokázala vyvinout několik verzí tohoto řídicího systému a zařadila se tak mezi špičku systémů s vysokou rychlostí, obrovskou přesností a s řízením přesnosti pro široký rozsah velmi náročných obráběcích strojů.

Obr. 1.1 Logo firmy Fanuc GE CNC Europe S. A.²

1.2 Představení výrobní firmy řídicího systému FANUC

Společnost FANUC vyvíjí a vyrábí nejmodernější automatizační produkty a řešení. Tyto produkty¹ zahrnují levné i vysoce výkonné CNC systémy s vysokorychlostními funkcemi, digitálně řízenými servomotory a vřetenovými motory a operátorská rozhraní disponující snadnou obsluhou.

Systémy umožňují rychlé a jednoduché programování soustružení, frézování a složeného obrábění. Nejnovější verze obsahují správu programů podle názvů adresářů a souborů. Také lze přímo editovat programy na vložené počítačové paměťové karty. Umožňuje případně nastavit zvláštní kontroly, např. kontroly nástrojových korekcí nebo funkci, která žádá potvrzení před vymazáním dat.¹⁵⁴

2 ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA ŘÍDICÍHO SYSTÉMU FANUC

K vypracování této části byl použit materiál Návod na obsluhu řídicích systémů CNC od firmy GE Fanuc Automation Europe³.

2.1 Obsluha systému

Níže uvedený postup je základním postupem pro ovládání různých verzí systému FANUC. U jednotlivých verzí se může lišit např. umístění tlačítek, proto je tato základní charakteristika obecná.

Systém je ovládán pomocí nastavovací a zobrazovací jednotky, která je připojena k systému. Vše je umístěno na jednom panelu.

2.2 Obrazovka programu a popis samostatné jednotky MDI

2.2.1 Nastavení a zobrazení dat

Data se ukládají do vnitřní paměti CNC systému. Operátor tyto data může měnit pomocí ovládacích zařízení na displeji a klávesnici.

2.2.2 Displej a jeho jednotlivé položky

Obr. 2.1 Nastavovací a zobrazovací jednotka u verze s označením 18i⁴

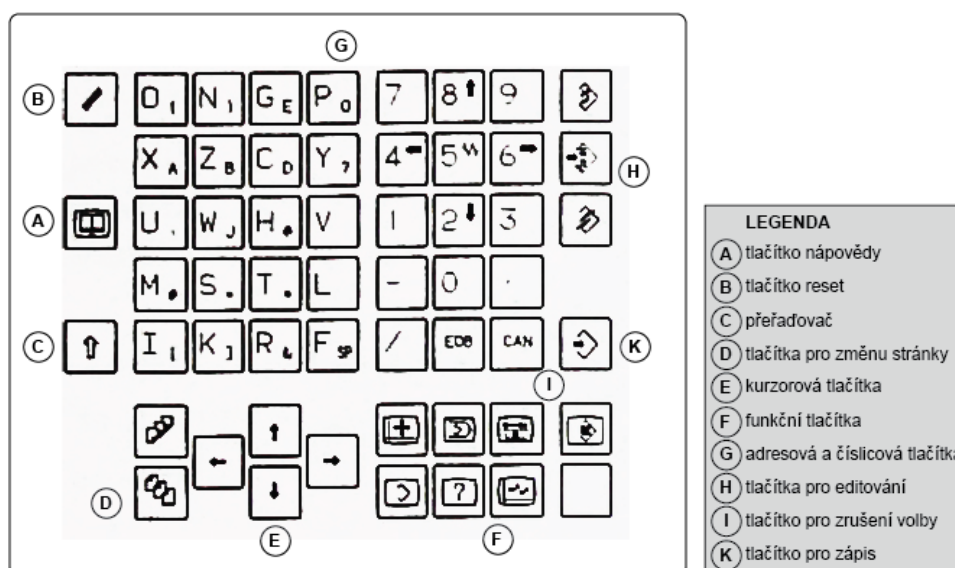
Zobrazovací jednotka nám ukazuje různé části systému a jejich nastavení.

K dispozici je např. obrazovka polohy, programu, korekce a nastavení či obrazovka systémová, hlášení, nápovědy a grafiky.

Změna různých částí se provádí pomocí softwarových tlačítek na LCD displeji. V závislosti na dané konfiguraci se nemusí různé softwarové tlačítka zobrazovat stejně, případně mohou změnit polohu uspořádání.

2.2.3 Popis klávesnice

Ovládací část obsahuje klávesnici, která se používá např. při aktuální operaci. Význam jednotlivých tlačítek je uveden na obrázku 2.2.

Obr. 2.2 Ovládací část se softwarovými tlačítky³

2.3 Vstupní a výstupní zařízení

K dispozici je externí vstupní a výstupní zařízení Handy File, které funguje jako více funkční disketové zařízení se snadnou obsluhou. Handy File lze ovládat buď přímo nebo z dálkové jednotky, ke které je připojeno. Zařízení podporuje i diskety 3,5".

2.4 Napájení řídicího systému

Při jakékoliv manipulaci s napájením je vždy třeba zkontrolovat, zda se zobrazila obrazovka polohy. V opačném případě může jít o závadu na hardwaru nebo je chyba v instalaci. Napájení řídicího systému je kompletně popsáno v kapitole 3.5.

2.5 Základní rozdíl mezi automatickým a ručním režimem

Automatický režim je průběh, který probíhá pomocí vytvořeného programu a je předem načten do paměti. Pomocí tlačítka zastavení posuvu se automatický režim dočasně zastaví. Následným spuštěním tlačítka dojde k obnovení.

V ručním režimu se systém ovládá zcela manuálně. Např. ruční nájezd do referenční polohy, ruční posuvy na otáčku nebo posuv ručním kolečkem a další. Pomocí tlačítek dochází k nastavení daného úkonu a po úplném manuálním nastavení dojde k provedení požadovaného úkonu.

2.6 Základní funkce

U každého programu jsou obecně základní části funkce a ty se v programování rozlišují na G a M. Funkce je tvořena adresovým a číselným

označením. Tyto základní prvky tvoří hlavní část programovacího jazyka, který ovládá obráběcí stroje.

2.6.1 Funkce G

G funkce byly vyvinuty skupinou EIA⁵ počátkem šedesátých let, ale ke konečné verzi došlo až v roce 1980. V příloze č.1 je uvedena tabulka se standardizovanou verzí funkcí G, která se dnes používá pouze na několika málo strojích. U mnoha firem, které vyvíjejí řídicí systémy, došlo postupně k vychýlení od standardu.

Proto mohou různé obráběcí stroje pomocí stejné funkce vykonávat různé operace. Je potřeba, aby byl operátor na pracovišti dostatečně proškolen a seznámen s daným obráběcím strojem i s řídicím systémem. U systému FANUC se G funkce mohou různě lišit. Zde to hlavně záleží na provedení obráběcího stroje. Proto může nastat případ, kdy nepůjde nějaká funkce vůbec použít.

Tab.2.1 Přehled nejčastěji používaných funkcí G u řídicího systému FANUC

G00	Nájezd do polohy	G54	Volba souřadného systému obrobku
G01	Lineární interpolace	G55	Volba souřadného systému obrobku
G02	Kruhová interpolace ve směru hod. ručiček	G56	Volba souřadného systému obrobku
G03	Kruhová interpolace proti směru hod. ručiček	G57	Volba souřadného systému obrobku
G04	Časová prodleva	G58	Volba souřadného systému obrobku
G07	Interpolace na válci	G59	Volba souřadného systému obrobku
G10	Programová změna hodnoty korekce	G65	Uživatelské makro
G12	Režim interpolace v polárních souřadnicích	G66	Uživatelské makro
G13	Zrušení režimu interpolace v polárních souř.	G67	Uživatelské makro
G17	Volba roviny XpYp	G68	Zrca. obraz pro dvojitou revolverovou hlavu
G18	Volba roviny ZpXp	G69	Zrušení zrcadlového obrazu
G19	Volba roviny YpZp	G70	Pevný cyklus
G20	Palcový vstup	G72	Pevný cyklus
G21	Metrický vstup	G73	Pevný cyklus
G22	Kontrola zdvihu	G74	Pevný cyklus
G23	Kontrola zdvihu	G75	Pevný cyklus
G25	Kolísání otáček vřetena	G76	Pevný cyklus
G26	Kolísání otáček vřetena	G80	Pevný cyklus pro vrtání
G27	Kontrola nájezdu do referenční polohy	G81	Pevný cyklus pro vrtání
G28	Nájezd do referenční polohy	G82	Pevný cyklus pro vrtání
G30	Druhý do referenční polohy	G83	Pevný cyklus pro vrtání
G31	Funkce přeskočení	G84	Pevný cyklus pro vrtání
G32	Řezání závitu s pevným stoupáním	G85	Pevný cyklus pro vrtání
G34	Řezání závitu s proměnným stoupáním	G86	Pevný cyklus pro vrtání
G36	Automatické korekce nástroje	G87	Pevný cyklus pro vrtání
G37	Automatické korekce nástroje	G88	Pevný cyklus pro vrtání
G40	Zrušení korekce řezného nástroje	G89	Pevný cyklus pro vrtání
G41	Korekce řezného nástroje vlevo	G90	Absolutní programování
G42	Korekce řezného nástroje vpravo	G91	Inkrementální programování
G50	Nastavení souřadného systému (ot. vřetena)	G92	Pevný cyklus
G50.2	Polygonální soustružení (G250)	G94	Pevný cyklus
G51.2	Polygonální soustružení (G251)	G96	Řízení na konst. obvodovou rychlost
G50.3	Nastavení souřadného systému obrobku	G97	Zrušení řízení na konstantní obv. rychlost
G52	Lokální souřadný systém	G98	Najetí do referenčního bodu
G53	Volba souřadného systému stroje	G99	Najetí

Systém je při neustálém vývoji doplňován o další funkce. Pro srovnání G funkcí firmy FANUC můžeme použít standardizovanou tabulku verze z roku 1980 uvedenou v příloze č.1.

2.6.2 Funkce M

Pokud potřebujeme v určitém místě zajistit vyvolání některých doplňkových prvků řídicího systému i stroje, musíme použít pomocné funkce M. V programu je rozlišujeme na zcela samostatném řádku. Vždy jsou označeny písmenem M na začátku a dále pokračuje číslíkové označení.

Přehled M funkcí se zvláštním významem:

- M00* - programové zastavení,
- M01* - konec programu,
- M02* - konec programu,
- M03* - volitelné zastavení,
- M98* - volání podprogramu,
- M99* - konec podprogramu,
- M198* - volání podprogramu.

2.7 Princip programování

2.7.1 Charakteristika souřadného systému

• Souřadný systém stroje

Nulový bod stroje je specifický pro každý stroj a slouží jako referenční bod, přičemž na každém stroji je takový bod stanoven výrobcem. Počátek je nastaven do nulového bodu, ve kterém je umístěn souřadný systém stroje.

Volba souřadného systému se provede pomocí funkce G53. Tento povel musí být zadán v absolutních hodnotách. V jiném případě by byl povel ignorován.

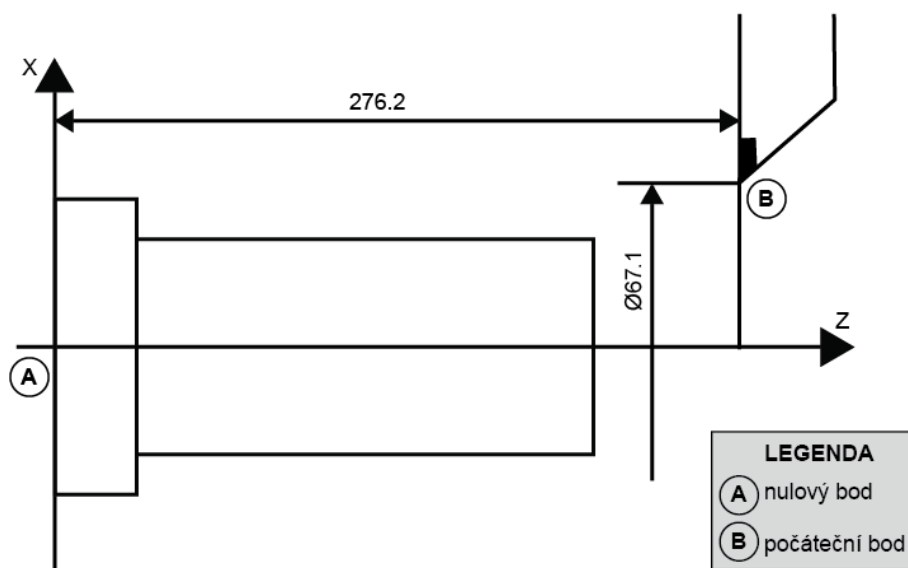
• Souřadný systém obrobku

Souřadný systém obrobku je vždy nutné zadat předem pomocí programu obrábění.

Nastavení souřadného systému obrobku se dá provést 3 metodami. To je možné provést funkcí G50, automatickým nastavením nebo zápisem s použitím panelu MDI. První zmíněná metoda je uvedena i na obrázku 2.3, kdy je programováno na průměr pomocí povelu G50 X67.1 Z276.2.

Metoda s použitím panelu MDI nabízí volbu ze šesti souřadných systémů:

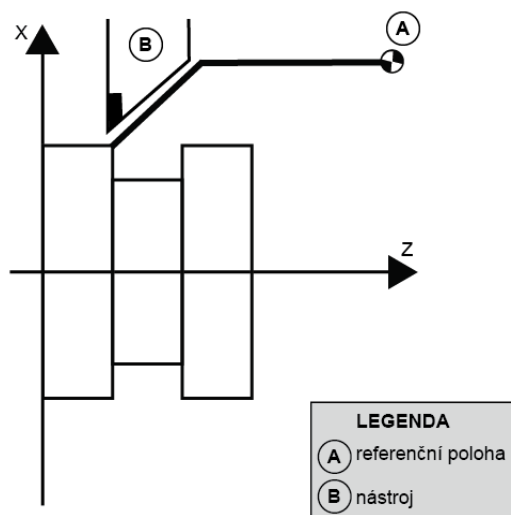
- G54* - souřadný systém obrobku 1,
- G55* - souřadný systém obrobku 2,
- G56* - souřadný systém obrobku 3,
- G57* - souřadný systém obrobku 4,
- G58* - souřadný systém obrobku 5,
- G59* - souřadný systém obrobku 6.

Obr. 2.3 Nastavení souřadného systému pomocí funkce G50

Změna souřadného systému:

Změna souřadného systému se nejčastěji provádí pomocí funkcí G10 a G50. Povel G10 umožňuje změnit souřadný systém samostatně. Změna pomocí G50IP_ a dále zvolením z G54-G59 se projeví posunem do nového souřadného systému.

2.7.2 Referenční poloha

Referenční poloha je taková poloha, při které dochází k výměně nástrojů nebo kde můžeme změnit souřadný systém. Pomocí funkce nájezdu tak můžeme zcela jednoduše nástroj přemístit do bezpečné zóny.

Na obr. 2.4 je demonstrován příklad, jak se nástroj dostane do referenční polohy. Nejdříve se nástroj dostane do mezilehlé polohy a po nájezdu do referenční se rozsvítí kontrolka, která oznamuje konec požadované akce.

Obr. 2.4 Nájezd do referenční polohy

2.7.3 Řízení os

Celkem jsou 3 současně řízené osy. Tyto základní osy se nazývají X, Y a Z. Systém umožňuje přidat další osy díky pomocnému parametru. Taková osa se pak může nazývat např.: A, B, C, U, V, W nebo Y.

2.7.4 Posuvy

Posuv řídí rychlost posuvu nástroje a lze jej používat pomocí dvou metod:

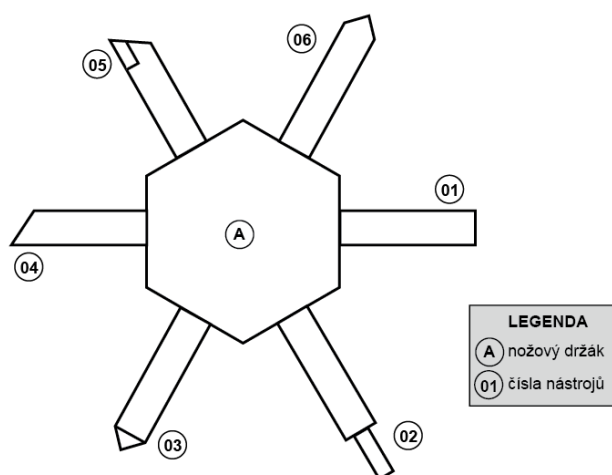
- pohyb nástroje rychloposuvem – rychloposuv,
- pohyb nástroje naprogramovanou řeznou rychlostí – řezný posuv.

Při rozjezdu a dojezdu nástroje se používá automatické zrychlení a zpomalení, aby bylo eliminováno riziko mechanického rázu.

2.7.5 Volba a pohyb nástroje

Pohyb nástroje je uvažován tak, že se nástroj pohybuje vůči obrobku. Existuje ale i možnost vykonávat pohyb obrobku (vřetena) místo nástroje.

Nástroj se může pohybovat po přímkách nebo obloucích, přičemž tvoří obrazec obrobku. Přesný termín pro pohyb nástroje po přímce nebo oblouku je interpolace. Nástroj může konat i jiný pohyb – synchronně s otáčením vřetena. V takovém případě dochází k výrobě závitu G32, G34. Dalším pohybem je posuv, díky němuž se uskutečňuje pohyb zadanou rychlostí pro obrábění obrobku.

Obr. 2.5 Nástroje pro různá obrábění

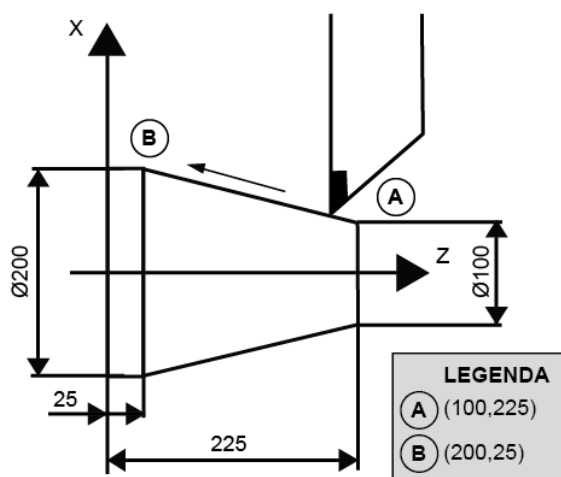
Když se provádí více různých operací, jako je soustružení, vrtání nebo závitování, je nutné zvolit vhodný nástroj. Každému přiřazujeme dané číslo, při jehož vyvolání se zvolí odpovídající nástroj. V daném programu je označen nástroj např. T0101. Potom systém vybere takový, který je umístěn na pozici 01.

2.7.6 Pohyb nástroje

Pro nakonfigurování pohybu nástroje existují dva způsoby:

- G90 - absolutní programování,
- G91 - inkrementální programování.

Rozdíl mezi těmito způsoby je, že u absolutního programování se programuje souřadná poloha koncového bodu. U inkrementálního způsobu se programuje vzdálenost pohybu od aktuální polohy.

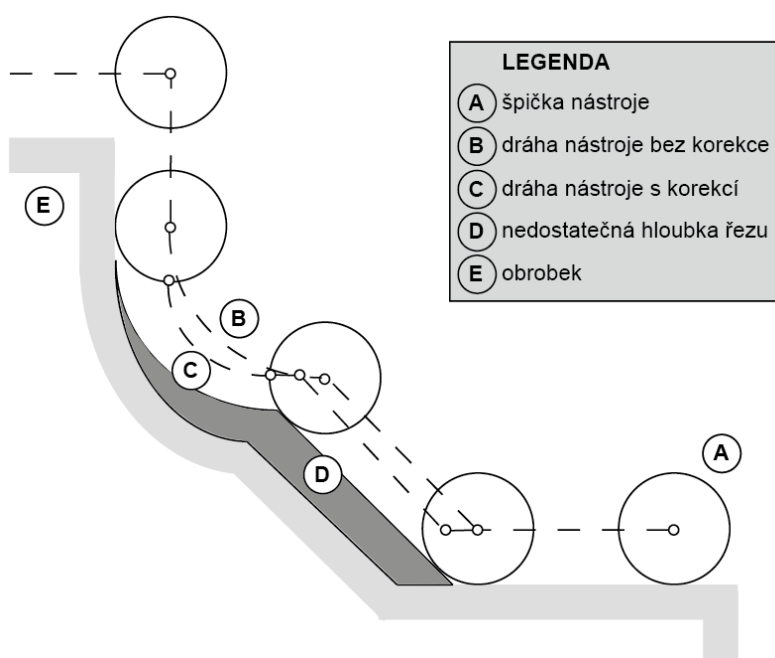
Obr. 2.6 Pohyb nástroje z bodu A do B

Absolutní a inkrementální programování je možné použít společně v jednom bloku.

Dle obrázku 2.6 se programuje pohyb nástroje z A do B pomocí absolutního příkazu `G90 X200Z25` nebo pomocí inkrementálního příkazu `G91 X100Z-200`.

2.7.7 Korekce

Korekce vyjadřují nejvhodnější řešení dráhy nástroje při obrábění. Jde o posunutí nástroje, které se používá jako kompenzace rozdílu, když se skutečný používaný nástroj liší od nástroje používaného v programování. Pomocí těchto funkcí se vytvoří pomyslná ekvivalenta, po které se pohybuje špička nástroje.

Obr. 2.7 Ukázka použití korekce

Korekce u Fanucu obsahují:

- posunutí nástroje,
- korekce na poloměr špičky,
- zaoblení špičky nástroje.

FANUC používá klasické funkce `G40`, `G41` a `G42` pro práci s korekcemi.

2.8 Rozdělení programů a způsoby programování

2.8.1 Hlavní program a podprogram

Existují dva typy programů:

- hlavní program,
- podprogram *M98* a *M99*.

Řídicí systém si předává povely tak, že když se přechází z hlavního programu do podprogramu, předá i řízení systému. Stejně tak to funguje i opačným směrem, když se povel vrací z podprogramu do hlavního programu.

Podprogramy snižují velikost i pracnost hlavního programu. Zejména se v nich využívá opakujících se tvarů.

2.8.2 Makroprogram

Hlavní myšlenkou makroprogramů je snadný vývoj obecných programů. Mají podobnou funkci jako podprogramy, ale při použití mají možnosti navíc, například použití proměnných, aritmetických a logických operací. Makroprogram je také uveden v kapitole 3.6, kde je ukázán názorný příklad.

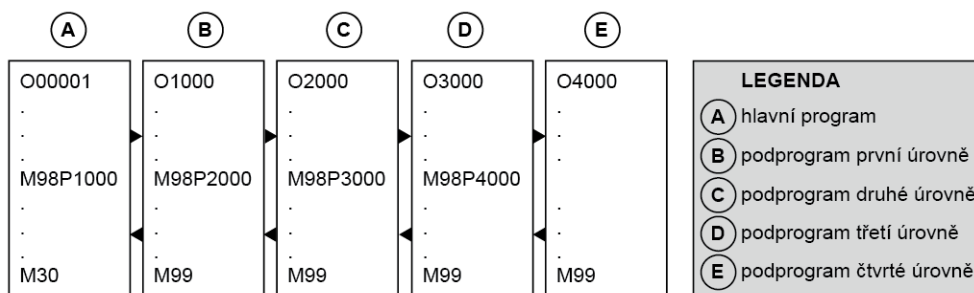
2.8.3 Struktura programu

Program se skládá z několika sekcí. Na začátku i na konci je vždy uveden znak %. Samotný program má několik bloků. Blok obsahuje povel pro vykonání všech pohybů, případně pro zapnutí a vypnutí chladicí kapaliny a jiné.

Do samotného programu může být vložena nápověda v podobě komentářů. Programátor tak může zanechat poznámky, čímž uvede operátora do obrazu, co v právě dané části je. Takový komentář je označen v kulatých závorkách přímo za povel.

2.8.4 Struktura podprogramu

Podprogram zajišťuje kód *M98*, pomocí něhož je vyvolána další programová část. Po jeho ukončení podprogram pokračuje tím, že se vrací zpět do hlavního programu. Na konci se potom uvádí kód *M99*, aby systém rozeznal okamžité ukončení podprogramu.

Obr. 2.8 Úrovně podprogramů

V případě, kdy je vyvolán podprogram z hlavního programu, je chápán jako část první úrovně. Takto je možné vyvolávat podprogram až do čtyř úrovní, např. jako na obrázku 2.8.

2.8.5 Způsoby programování

- **Ruční programování**

Ruční programování se převážně vytváří na jiném zařízení než výrobním. Obvykle na kancelářském počítači. Dobrá firma disponuje vhodným softwarem, pomocí kterého může kontrolovat a simulovat naprogramovanou součást.

- **Automatické programování**

Nabídka trhu poskytuje CAD/CAM řešení od různých softwarových firem. Některé moderní softwary již nabízí moduly doplněné o programování v CNC. Proto je možné přímo při vytvoření 3D výrobku získat program. Tato metoda je na první pohled jednoduchá, ale vyžaduje od uživatele velkou znalost softwaru (např. SolidWorks, PowerMILL, Pro/Engineer, Catia a další).

2.9 Sestavování úpravy a manipulace programů

2.9.1 Hlavní způsoby tvoření programů

Tvoření programu se liší od dané součásti i od zařízení, na kterém se součást bude vyrábět.

Pohyb nástroje může být naprogramován metodou absolutní nebo přírůstkovou (inkrementální), které jsou popsány v kapitole 2.7.6.

Někdy programátoři sestavují program dle kontury součásti. V takové situaci používají výrobní výkresy, kde však konstruktér často zapomíná na zakótování důležitých rozměrů pro obrábění na strojích. Programování se dále může dělit např. na dílenské. Je to způsob, kterým se přenáší programování přímo do dílny, čímž se zajišťuje jeho jednotnost.

2.9.2 Kopírování programu a podprogramu

Kopírování lze provádět metodou celého programu či kopírováním jeho části.

2.9.3 Simulace a testování programu a podprogramu

Jednou z možných způsobů testování je vyjmutí polotovaru ze stroje a spuštění programu tzv. naprázdno. Tato metoda je dost orientační a slouží spíše ke kontrole pohybu nástroje.

Program je také možné kontrolovat metodou spuštění po jednotlivém bloku. Pomocí stisknutím tlačítka se provede jednotlivý krok. Tímto způsobem je možné provést blok po bloku.

Pro ověření správné činnosti vytvořeného programu můžeme dále docílit pomocí funkcí dodatečné změny rychlosti posuvu nebo změny rychloposuvu. Je také možné zamknout pomocné funkce.

2.9.4 Načítání, zápis a mazání souborů

Jakmile jsou data uložena na disketu, lze je následně vyvolat. Uložené soubory je možné také jednoduše mazat. Po smazání čísla souboru jsou čísla dalších přechíslovány. Soubory následující za smazaným jsou snížena o jedničku.

Data je možné chránit. Při mazání souborů z diskety je možné nastavit přepínač do stavu ochrany a systém tak nedovolí přepsat ani smazat požadovaný soubor.

3 UŽIVATELSKÉ PRVKY ZAJIŠŤUJÍCÍ BEZPEČNOST SYSTÉMU

3.1 Chybové hlášení

Spuštění alarmu je většinou vyjádřeno číslicově přímo na displeji řídicího systému. Příkladem pro spuštění alarmu mohou být programové chyby nebo přehřátí, přejetí a další.

Odstranit výstrahu alarmu je možné jediným způsobem, a to opravením závady a následným resetováním.

V systému lze zobrazit historii chybových hlášení. Můžeme se tak kdykoliv vrátit k zjištěným závadám a určit příčinu vyvolání alarmu.

3.2 Autodiagnostika

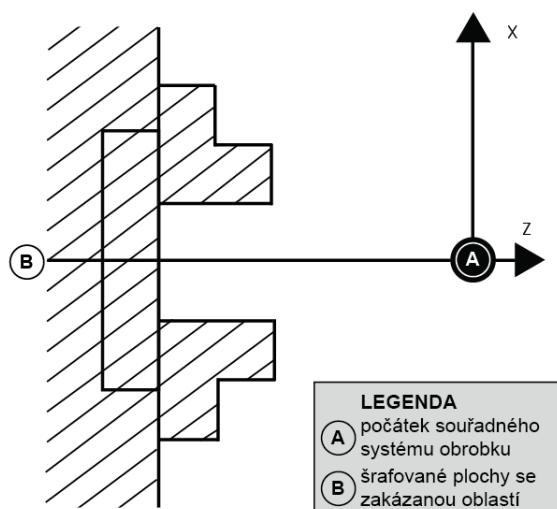
Autodiagnostika slouží k zjištění a ověření stavu systému. Existují případy, kdy se systém zastaví, přestože nezahlásí žádné chybové hlášení. V takovém případě může zpracovávat požadavek nebo obtížný proces.

Sekce autodiagnostiky je zpracována podobně jako chybové hlášení. Dle diagnostických čísel můžeme zjistit, zda byl povel proveden nebo jestli systém požadavek zpracovává.

3.3 Kontrola zdvihu

Oblast, do které se nelze dostat, je nadefinována pomocí položky „uložená kontrola zdvihu“. Jakmile nástroj překročí uložené omezení zdvihu, nástroj zpomalí a následně zastaví. Podobně fungují bariéry, které jsou popsány v kapitole 3.4. Tato metoda se liší zejména možným vrácením se protisměrem původního pohybu.

3.4 Nouzové zastavení

Obr. 3.1 Sklíčidlo upínající vnější povrch

Nouzové zastavení je tlačítko, při jehož stlačení se okamžitě zastaví celý průběh a zamkne se ovládání. Dále přeruší napájení z motoru. U různých výrobců obráběcích strojů existují odlišnosti odblokování např. pootočením. Samozřejmě zůstává před odblokováním odstranění závady, kvůli níž bylo tlačítko stlačeno.

K tomu, aby nedošlo k nejhoršímu poškození při nesprávné manipulaci nebo špatném nastavení, jsou umístěny u sklíčidla a koníka bariéry (obr. 3.1). Zamezují poškození stroje tím, že kontrolují, jestli špička nástroje nekoliduje se sklíčidlem nebo koníkem. Na zvláštní obrazovce se nastavuje oblast, do které nesmí nástroj vstoupit. V případě zasáhnutí této oblasti by se daná funkce neprovedla a systém by spustil výstražný alarm.

3.5 Údržba

Části programů, informace korekcí i systémové parametry jsou uloženy v paměti řídicí jednotky. Napájení paměti je zálohováno lithiovou baterií umístěnou v panelu. Díky tomu nemůže dojít ke ztrátě důležitých dat. Systém je napájen celkem 4 bateriemi:

- baterie v panelu,
- baterie pro samotný systém,
- baterie pro pulzní snímače absolutní polohy,
- baterie pro pulzní snímače absolutní polohy vestavěné v motoru.

Při poklesu napětí, které se ukáže na LCD displeji je potřeba zvážit výměnu baterií. Je nutné vypnout napájení CNC systému a optimálně po 30 sekundách vyjmout starou baterii z pouzdra a vyměnit za novou.

Tento postup platí všeobecně ke každému typu baterie, který tento systém obsahuje. Při koupi nové baterie je nutné řídit se pokyny výrobce a starou baterii nahrazovat doporučeným typem. Použité baterie je třeba zlikvidovat dle příslušných pravidel.

3.6 Odlišnosti řídicího systému

Hodnotit odlišnosti řídicích systémů můžeme z několika hledisek:

- náročnost systému,
- specializace daného systému,
- původ a zkušenosti výrobce,
- srovnání s jiným řídicím systémem.

Řídicí systém FANUC se řadí mezi několik známých produktů, které strojírenské firmy využívají pro svoji výrobu. FANUC má dobrou celosvětovou pověst a je známý u pracovníků obráběcích strojů. Výrobce dosud prodal více než 2 miliony řídicích systémů CNC po celém světě. Tím se stal⁶ největším světovým výrobcem. Řídicí systém FANUC se vyznačuje vysokou spolehlivostí, přesností, rychlostí a jednoduchou obsluhou. Jeho náročnost tak patří k středně pokročilé úrovni.

Obr. 3.2 obráběcí stroje se systémem FANUC (vlevo) a systémem Mazatrol (vpravo)

FANUC se specializuje⁷ v dnešní době mimo jiné i na náročnější obrábění. Např. 5-ti osé obrábění se stává stále více rozšířené pro frézovací stroje. Toto obrábění umožňuje složité obráběcí operace při jednom upnutí obrobku, čímž snižuje neproduktivní čas a odstraňuje nepřesnosti, které vznikají při vícenásobném upnutí. Zvýšená pohyblivost mechanických částí stroje umožňuje zlepšit přístup na místa, která byla u dřívějších obráběcích strojů nedosažitelná. Dále je možné si volitelně přiřazovat jednotlivé osy. V důsledku toho je možné používat kratší a tužší nástroje, což pomáhá zlepšit kvalitu obráběného povrchu.

Tab. 3.1 Výpis funkce G184

N80
 G30U0W0(P0H/XNECKA CELNE)
 T0909(ZAViTNI K M2)
 G98M19
 G28 H0
 G97S100 ·
 G0X16Z-3.5C0M8(KRUNICE D=16)
 M37 ·
 G184Z-9F0.4T1
 M38
 G0Z1C120
 M37
 G184Z-9F0.4T1
 M38
 G0Z1C240
 M37
 G184Z—9F0.4T1
 M38
 M75
 M18
 G30U0W0M9

Pokračování a celkový výpis funkce G184 FANUC je uvedeno v příloze č.2.

Mezi nejvýznamnější vlastnosti Fanucu, které se liší od jiných systémů, patří i samotný seznam G funkcí. Program FANUC jej stejně jako každý jiný systém přizpůsobil. Změny ke srovnání jsou uvedeny v kapitole 2.6.1. Každý výrobce totiž nastavuje tyto funkce dle svých potřeb a ve skutečnosti pak při vyvolání funkce naběhne složitý makroprogram, který má každý jiný programovací řídicí systém nastaven jinak. Pro příklad je uvedeno vyvolání funkce G184 v tabulce 3.1.

4 VYUŽITÍ ŘÍDICÍHO SYSTÉMU FANUC V MALÉ STROJÍRENSKÉ FIRMĚ

4.1 Představení malosériové výroby s řídicím systémem FANUC

K vypracování této části bakalářské práce jsou použity informace z internetového vyhledávání firem, jenž používají na svých strojích řídicí systémy FANUC. Firma Solid Brno s.r.o. je zaměřena⁹ na malosériovou a kusovou výrobu zámečnických výrobků obráběných na CNC strojích. Dále pak prodejem sintrovaných materiálů a výrobků s povrchovou úpravou pomocí práškové metalurgie vhodných jako kontaktní materiály v elektrotechnice.

Obr. 4.1 CNC soustruh od firmy Goodway s řídicím systémem FANUC

4.1.1 Představení malosériové výroby Solid Brno s.r.o.

Ve firmě pracuje pan Jiří Dočekal, který je ve funkci pracovníka výroby. V krátkosti představil jejich firmu. Jedná se o menší halu s rozměry 30x60m, kde pracuje 20 dělníků a inženýrů se stroji jako jsou např. Mazak QT6T, Mazak SQT100M, Lico LNC42, Haas VF-2 SS, Goodway GLS150, Goodway GTS-260 MMX.

4.1.2 Slovo představitele firmy pana Jiřího Dočekala, pracovníka výroby

„Firma Solid Brno byla založena v roce 1990. Vybudovala vlastní výrobní podnik v Brně, kde dodnes působí. Od počátku vzniku firmy vyrábí wolframové kontakty do auto a moto rozdělovačů. Vlastní technologii na kapilární pájení v ochranné atmosféře. Prodává a obrábí speciální materiály pro elektrotechnický průmysl. Od roku 2000 nastává rozšíření o přesné obrábění na CNC strojích. V roce 2003 zavedla firma systém jakosti ISO 9001. V současné době vlastní stroje pro přesné soustružení a frézování.“

Obr. 4.2 Řídicí systém FANUC

4.2 Postup při výrobě jednoduché součásti

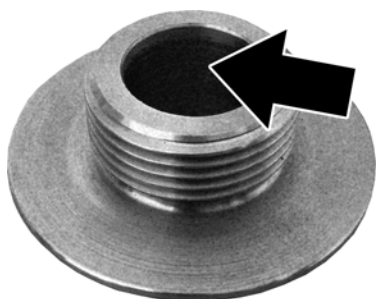
Rozdělení součásti dle tématu bakalářské práce je na jednoduchou a složitou. Složitá součást bude brána v úvahu, pokud je potřeba obrábět v několika osách a je zapotřebí dosáhnout přesných rozměrů a složitějších vnitřních tvarů.

Volba součásti je podřízena i kritériu firmy Solid Brno s.r.o. Z řady jejich výrobků je vybrán představitel první součásti, který má symetricky rotační tvar - příruba. Druhým představitelem bude součást s průchozí dírou, velmi přesnými rozměry a s dírou na obvodě součásti – víko.

4.2.1 Volba vhodné jednoduché součásti, návrh výkresu

Jako jednodušší je tedy představena rotační symetrická součást s několika průměry, sraženými, zaoblenými, průchozí dírou a vnějším závitem na obvodě. Jde o přírubu, která se používá u solárních panelů.

4.2.2 Postup při tvorbě NC programu

Obr. 4.3 Příruba

V příloze č.7 je kompletně sestaven programový postup při výrobě této součásti. Pro názornou ukázkou je vybrán přehled kroku N50, kde dochází k hrubování díry.

Funkce G28 se používá jako nájezd do referenční polohy stroje. Jedná se o odjezd nástroje, aby bylo možné bezpečně vyměnit nůž. Nejdříve je tedy

zvolen nástroj T101. Dále je potřeba nastavit konstantní otáčky G99G97S1200M3. V řádku G1X20.9,A225R0.5F0.08 najede nástroj na kraj a potom pokračuje obrobení celé díry na průměr 20,9 mm.

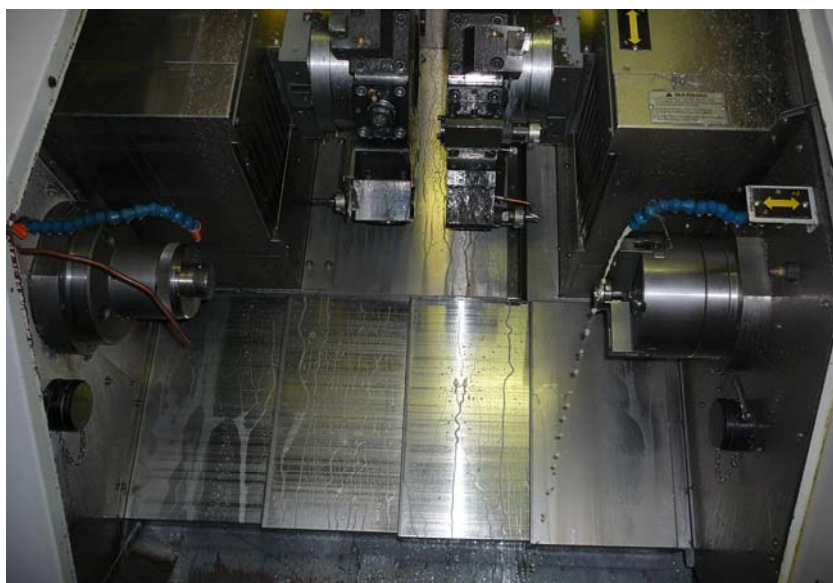
Tab. 4.1 Přehled kroku N50 v programu příruby

N50
G28U0W0(HRUB DIRY)
T101
G99G97S1200M3
G0G41X24.2Z1M8
G1X20.9,A225R0.5F0.08
G1Z-23F0.12
X20
G0G40Z1
G28U0W0M9

4.2.3 Zhotovení součásti

Zhotovení součásti proběhne na soustruhu od firmy Goodway typu GTS-260 MMX. Celý pracovní postup je podrobně vysvětlen v příloze č.3. Jako výchozí polotovár se použije válcový s průměrem 60 mm o délce 25 mm. CNC soustruh si bude postupně posouvat tyč o délce 1500 mm a dle svých potřeb bude konat první operaci stále za sebou. Součást znázorněná na obrázku 4.3 se bude vyrábět na stejném soustruhu na dvě upnutí.

Při prvním upnutí se vyrobí základní tvar včetně průchozí díry a se závitem na obvodě součásti. Při druhém upnutí se součást upevní za vnější závit tak, aby se mohla vyrobít druhá strana příruby. Jelikož se příruba vyrábí na dvouvřetenovém soustruhu (obr. 4.4), celá druhá operace probíhá následně. Celkově se tedy nejdříve vyrábí první strana a po dokončení první operace druhé vřeteno převezme součást a uchytí ji za závit vyrobený na obvodě.

Obr. 4.4 Ukázka dvouvřetenového soustruhu.

Problematika upnutí za vnější závit se řeší speciálními čelistmi mající připevněnu hliníkovou destičku, která chrání proti poškození závitů.

Po vyhotovení součásti soustruh vyhodí přírubu na jezdící pás, na jehož konci je skladovací box. Ten je poté přenesen do ručního pracoviště, kde pracovník vezme součást a následně ji očistí od nečistot vzduchovou pistolí, případně náhodně vybrané kusy zkontroluje příslušnými měřidly, zejména funkční rozměry a závit. Příruba se nakonec umístí do skladovací bedýnky a nachystá se pro zákazníka.

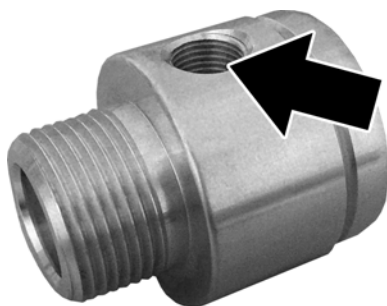
Obr. 4.5 Příprava polotovarů u stroje.

4.3 Postup při výrobě složitější součásti

4.3.1 Volba vhodné složitější součásti, návrh výkresu

Představitelem druhé součásti je dle doporučení pana Jiřího Dočekala víko. Toto víko se využívá jako koncová část na pístnici. Výkres součásti je sestaven v příloze č.6.

4.3.2 Postup při tvorbě NC programu

Obr. 4.6 Víko

V příloze č.8 je opět kompletně popsán programový postup při výrobě této součásti. Pro názornou ukázkou je vybrána část, kde dochází k výrobě boční díry s kuželovým závitem. (obr.4.6). Přehled kroků je také uveden v tabulce 4.2.

Úsek N40

K vyvrtání boční díry je zapotřebí vnější pohon. Pomocí speciálního vrtáku můžeme vyrobit díru pro kuželový závit. V řádku G0X35Z-24.05C0M8 se naznačuje v jaké vzdálenosti od nulového bodu bude díra umístěna. K vrtání potom dojde v řádku G0X3.3F180, kde je naznačeno, kam se má dostat špička vrtáku. V dalších krocích dojde k vyjetí vrtáku a jeho vrácení do původní polohy.

Úsek N50

Opět použijeme vnější pohon a tentokrát nástroj pro výrobu kuželového závitu označeného na řádku T0909. Řádek s hodnotami G97S280M73 nastavuje konstantní otáčky a najetí k ose díry je uvedeno v následném řádku G0X35Z-24.05C0M8, dále pokračuje závitový cyklus a po dokončení celé operace nástroj opět vyjede do původní polohy.

Tab. 4.2 Přehled kroků N40 a N50 v programu víka

```

N40
G30U0W0
T0707(SPECIALNI VRTAK 8.5)
G98M19
G28H0
G97 S3000M73
G0X35Z-24.05C0M8
M37
G1 X3.3F180
G0X35M9
M38
M75
M18
G30U0W0M9
N50
G30U0W0
T0909(KUZELOVY ZAVIT)
G98M19
G28 H0
G97S280M73
G0X35Z-24.05C0M8
M37
G188X13.7F0.907T1
M38
M75
M18
G30 U0W0M9

```

V této části je názorně předvedena možnost umísťování komentářů uvedených v závorkách.

4.3.3 Zhotovení součástí

Složitost je dána zejména přesností součásti a kuželovým závitem na jejím obvodu. Součást se řadí do složitější kategorie i s ohledem na výrobní stroje firmy Solid Brno s.r.o., kde se tato součást vyrábí. Postup je uveden v příloze č.4.

Celá součást se vyrobí na dvou soustruzích od firmy Goodway typ GLS150 a dále na soustruhu od výrobce Mazak typu QT6T. Při prvním upnutí se vyrobí základní tvar včetně průchozí díry a kuželového závitu na obvodě víka. U druhé operace dojde k výměně stroje a dodělá se druhá strana na stroji od firmy Mazak. Celkově se tedy nejdříve vyrábí první strana stále za sebou a poté dělník manuálně upíná druhou stranu součásti na další soustruh a spouští program druhé operace.

Obr. 4.7 Box u soustruhu.

Po vyhotovení víka soustruh vyhodí tuto součást přímo do boxu (obr. 4.7), odkud ji pracovník vezme na ruční pracoviště a součást očistí od nečistot, případně zkontroluje náhodné kusy, zejména funkční rozměry a závity. Nakonec je součást připravena do skladovací bedýnky přímo pro zákazníka.

ZÁVĚR

Problematikou zadaného tématu bylo prokázání znalosti řídicího systému, navržení technologie k zadaným součástem a sestavení NC programů.

Řídicí systém FANUC se řadí mezi celosvětovou špičku a navzdory americké a japonské spolupráci je systém nejen v České republice považován za vynikající. FANUC prošel zdokonalením i pro evropské zákazníky a už obsahuje převod z palcových do metrických souřadnic a naopak. I tento systém se liší seznamem svých G funkcí, ale také například jinak pracuje s makroprogramy, které má jako každý jiný řídicí systém specifické.

Na základě daných součástí byl představen kompletní návrh způsobu výroby včetně technologických postupů a výrobních programů. U vybraných součástí byly ukázány praktické výrobní operace. Dokázalo se, že lze se systémem pracovat opravdu velmi přesně. Vybrané výrobky se řešily na základně požadavků a možností firmy Solid Brno s.r.o., u příruby se výroba součásti navrhla na jednom stroji s dvouvřetenem tak, aby stroj mohl součást upnout i z druhé části. Představila se problematika řešení upnutí součásti a její další manipulace. Výroba víka byla navržena na dvou strojích, kde šlo zejména o přesné rozměry. Výrobní programy se navrhly tak, aby byla zajištěna přesná výroba dle zadaných výkresů a splňovaly veškeré bezpečnostní vlastnosti.

Technologie CNC programování je jednou z nejdůležitějších metod strojírenství. FANUC získal na celém světě své postavení a lze očekávat, že si svoji pozici mezi ostatními značkami řídicích systémů bude držet dál. FANUC již představil několik verzí řídicího systému a předpokládá se, že další zdokonalování verzí bude pokračovat.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. FANUC GE CNC, Česká republika. *Řídící systémy Fanuc* [online]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.fanucge-europe.com/mastereur_cz/>.
2. FANUC GE CNC, Česká republika. *Řídící systémy Fanuc* [online]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.fanucge-europe.com/>>.
3. *Řídící systémy CNC : Návod pro obsluhu*. GE FANUC AUTOMATIC S.A. Lucembursko. 2001. B63604CZ/01.
4. VALOUCH, Jaromír. *Vylepšené dílenské programování*. [online]. Dostupné na World Wide Web: <<http://kovotech.kvalitne.cz/view.php?cislocclanku=2005060201>>.
5. *Wikipedie* [online]. 1995. Dostupné na World Wide Web: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/EIA>>.
6. FANUC GE CNC, Česká republika. *Řídící systémy Fanuc* [online]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.fanucge-europe.com/mastereur_cz/broker.jsp?uMen=2563e416-c564-01e5-945c-c948b7234fed>.
7. FANUC GE CNC, Česká republika. *Řídící systémy Fanuc* [online]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.fanucge-europe.com/mastereur_cz/broker.jsp?uMen=a6f703e4-16c5-6401-e594-5cc948b7234f>.
8. FANUC GE CNC, Česká republika. *Řídící systémy Fanuc* [online]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.fanucge-europe.com/mastereur_cz/broker.jsp?uMen=21023e41-6c56-401e-5945-cc948b7234fe>.
9. SOLID BRNO, Česká republika. *Stránky společnosti Solid Brno* [online]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.solidbrno.cz/>>.
10. KRÍŽ, Rudolf. *Tabulka materiálů a předvýrobků pro strojírenství II. : Kovové materiály - neželezné kovy*. Ostrava: Montanex a.s., 2000. 263s. ISBN 80-85780-92-5.
11. *Hoffmann Gruppe : Váš partner pro kvalitní nářadí*. HOFFMANN QUALITA. Česká republika. 2000.
12. *Pramet : Soustružení*. PRAMET TOOLS s.r.o. Česká republika. 2001.
13. *Třídník výrobních strojů a zařízení ve strojírenství*. Praha: Federální ministerstvo všeobecného strojírenství, 1980. 250s.
14. LEINVEBER J. a VÁVRA P. *Strojnické tabulky : Pomocná učebnice pro školy technického zaměření*. Praha : Albra - pedagogické nakladatelství, 2003. 865s. ISBN 80-86490-74-2.
15. *Wikipedie* [online]. 1995. Dostupné na World Wide Web: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/G-kód>>.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK A SYMBOLŮ

Zkratka/Symbol	Jednotka	Popis
CNC	-	Computer Numerical Control - číslicově řízené počítačem
CAD	-	Computer Aided Design - počítačem podporované projektování
CAM	-	Computer Aided Manufacturing - počítačová podpora obrábění
EIA	-	Studie vyhodnocování vlivů na životní prostředí
LCD	-	Liquid Crystal Display - displej z tekutých krystalů
MDI	-	Manual Direct Instruction - Manuální přímé instrukce
NC	-	Numerical Control - číslicové ovládání

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1	Seznam funkcí G
Příloha 2	Výpis makroprogramu
Příloha 3	Pracovní postup - Příruba
Příloha 4	Pracovní postup - Víko
Příloha 5	Výrobní výkres - Příruba
Příloha 6	Výrobní výkres - Víko
Příloha 7	NC program - Příruba
Příloha 8	NC program - Víko

Příloha 1

Seznam funkcí G ¹⁵	
G00	Rychlé polohování
G01	Lineární interpolace
G02	Kruhová interpolace ve směru hod. ručiček
G03	Kruhová interpolace proti směru hod. ručiček
G04	Časová prodleva
G17	Volba pracovní roviny X-Y
G18	Volba pracovní roviny X-Z
G19	Volba pracovní roviny Y-Z
G21	Prázdný blok
G23	Podmíněný skok
G24	Programování poloměrů
G25	Skok do podprogramu
G26	Programový cyklus
G27	Programový skok
G28	Skok do jiného programu
G31	Najetí na sondu
G33	Řezání závitů
G50	Zrušení lokálního souřadného systému systému
G51	Nastavení lokálního souřadného systému
G61	Hrubování kuželové plochy
G62	Hrubování rádiusu vydutého
G63	Hrubování rádiusu vypuklého
G64	Podélný hrubovací cyklus
G66	Zapichovací cyklus
G68	Čelní hrubovací cyklus
G72	Obdélníkový cyklus
G73	Cyklus vrtání s prodlevou
G78	Závitovací cyklus
G79	Závitovací cyklus šikmým přísuvem
G81	Vrtací cyklus
G83	Vrtací cyklus s výplachem
G85	Vystružovací cyklus
G90	Absolutní programování
G91	Inkrementální (přírůstkové) programování
G92	Zadání momentální polohy nástroje v osách X a Z, definice počátku souřadného systému
G94	Posuv v jednotkách mm/min
G95	Posuv v jednotkách mm/ot.
G96	Konstantní rezná rychlost
G98	Najetí do referenčního bodu

Příloha 2

%
O9018{G184 Z—%\\><1S 1`AFWENG)
#19=#17/1000
#2=#4005
#7=#4001
#1 =#41 09
#10=#5002
M75
M76 `
G4X0.4
IF[#9EQ#0]GOTO999
|F[#9GT3]GOTO997
|F[#26EQ#0]GOTO10
#11=#26-#10-#18
GOTO20
N1 0
|F[#23EQ#0]GOTO999
#1 1=#23-#18
N20#12=ABS[#11/#9]
#13=#12*10
#14=#12/#41 19
#15=SQRT[#11*#11+#13*#13]/#14
IF[#15GT15000]GOTO998
|F[#8EQ1]GOTO30
M25
GOTO31
N30M26
N31G50E0
G0W#18
G1 0L50
N1402R#504
N 1422R#506
G1 1
IF[#20EQ2]GOTO60
|F[#20EQ4]GOTO59
N59G98G1W#1 1 E-#13F#15
GOTO99
N60G98G1W#11E#13F#15
N99G4X#19
G1W—#1 1E0F#15
G0Z#10
G10L50 ___ i
N1402R#505 ' K K 7
N1422R#507
G1 1
G#2
G#7
F#1
M26
M77
M99
N997#3000=3{EL.LEGAL F C0ME/EAN D}GOTO1 00
N998#3000=2(T@ :;`iEU%.)CE THE GF \$v\$SELL\$NG}
GOTO100
N999#3000=1{{{3ATA ER??<C>\$?2)
N 1 00M77
M99
%

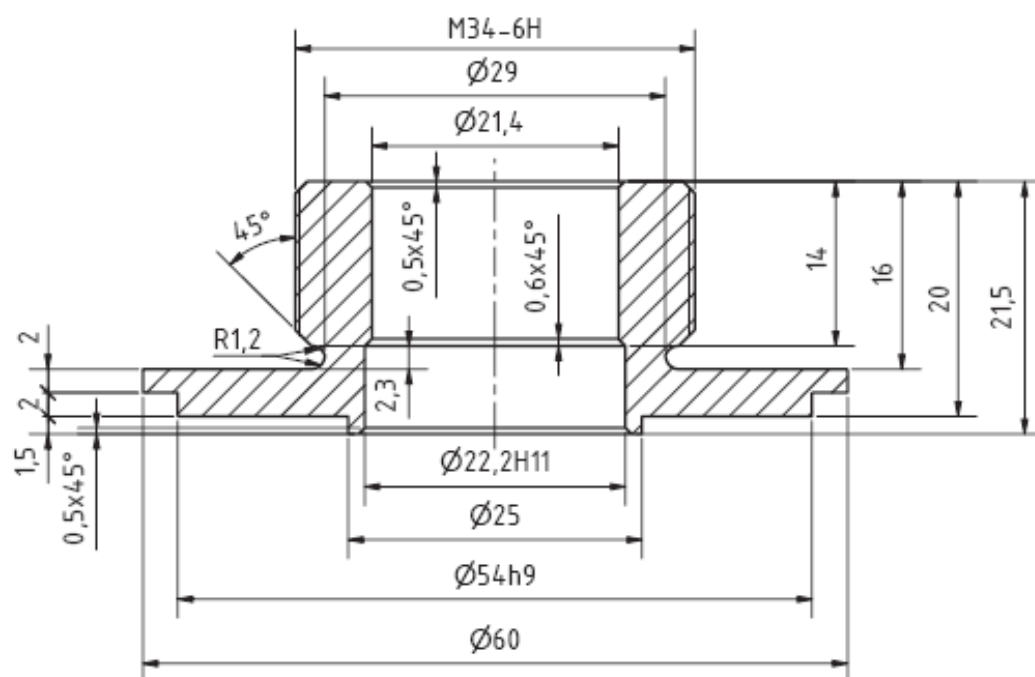
Příloha 3

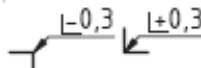

PRACOVNÍ POSTUP - RÁMCOVÝ				
Součást: PŘIRUBA Číslo výkresu: VUT-FSI-WIENER-2009-001			Materiál: 11 523 Polotovár: Ø65-25 ČSN 42 5010-1 Hmotnost[kg]: hrubá: 0,35 čistá: 0,15	
Číslo operace	Pracoviště Typ stroje	Popis práce:	Nástroje:	Další parametry:
0	05961 Zásobárna - Rámová pila PR20A	Řezat polotovár Ø65 na délku l = 150.	Posuvka MessZeug-Satze 41 900, Mahr	
10	04521 CNC soustruh Goodway GTS- 260 MMX	Upnout za Ø65, spustit program první operace.	SCLCR 2525K12/CNMG, Iscar CCMT 120404E-UM, Pramet S12M-SCLCSR 09, Iscar CCGT 09T302F-AL, Pramet SDJCR 2525K11/DCMT, Iscar DCGT 11T302F-AL, Pramet SVJCR 2020/VCGT, Iscar VCMT 160404E-UM, Pramet GFIR 2525 M 03L, Pramet LCMF 031304-F, Pramet SER 2525, Iscar TN 12ER 12AACME, Pramet VRTAK S VMD 802D-20, Pramet SCET 050204-UD, Pramet	
20	04521 CNC soustruh Goodway GTS- 260 MMX	Upnout za vnější závit M34, spustit program druhé operace.	SCLCR 2525K12/CNMG, Iscar CCMT 120404E-UM, Pramet S12M-SCLCSR 09, Iscar CCGT 09T302F-AL, Pramet SDJCR 2525K11/DCMT, Iscar DCGT 11T302F-AL, Pramet	
30	09421 Ruční pracoviště	Očistit.		
40	18712 OTK	Závěrečná kontrola funkčních rozměrů.	Posuvka MessZeug-Satze 41 900, Mahr	
50	09913 Ruční pracoviště	Konzervovat a balit.		
Datum: 26.2.2009		Vyhotovil: WIENER	Schválil:	

Příloha 4

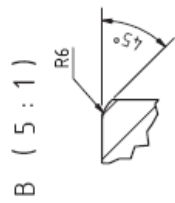
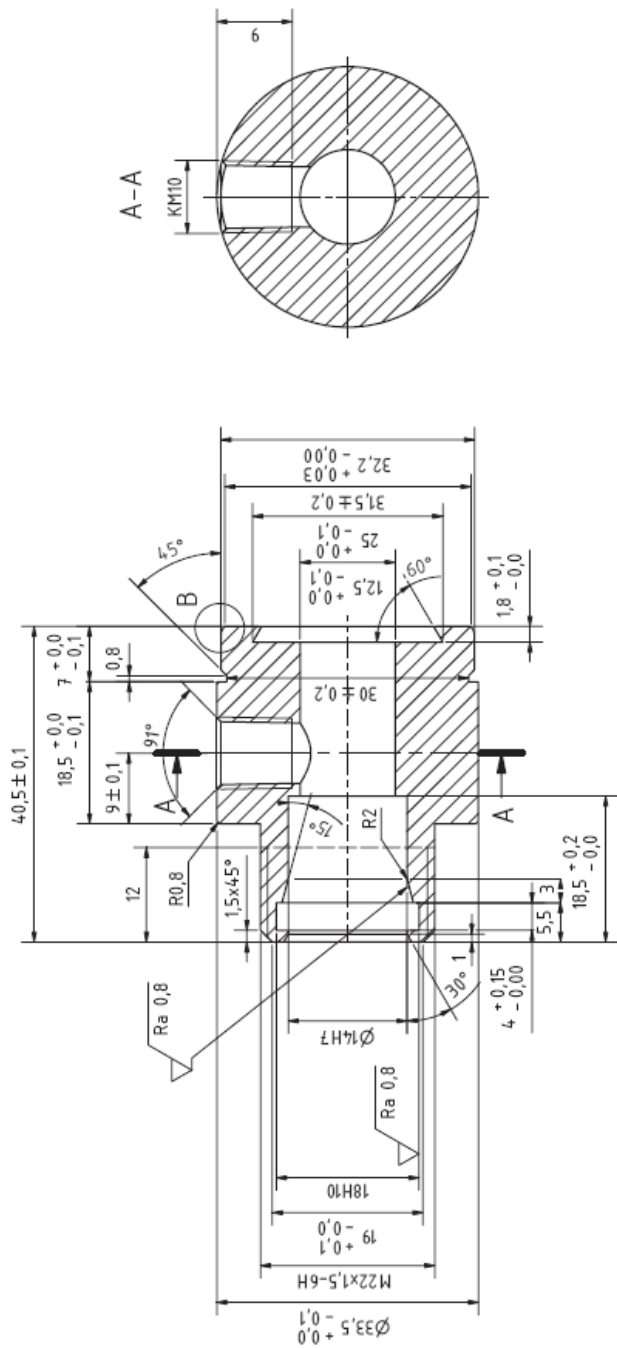
PRACOVNÍ POSTUP - RÁMCOVÝ				
Součást: VÍKO Číslo výkresu: VUT-FSI-WIENER-2009-002			Materiál: EN-AW 2030 Polotovár: Ø35-45 ČSN 42 7610 Hmotnost[kg]: hrubá: 0,18 čistá: 0,10	
Číslo operace	Pracoviště Typ stroje	Popis práce:	Nástroje:	Další parametry:
0	05961 Zásobárna – Rámová pila PR20A	Řezat polotovár Ø35 na délku l = 150	Posuvka MessZeug-Satze 41 900, Mahr	
10	04511 CNC soustruh Goodway GLS150	Upnout za Ø35, spustit program první operace.	SCLCR 2020K12/CNMT, Iscar CCMT 120404E-UM, Pramet SER 2020 K16, Iscar TN 16ER160ZZ, Pramet SDJCR 2020 K11, Iscar DCMT 11T304E-UM, Pramet S10L SCLCR 06, Iscar CCMW 060202FN, Pramet SVJCR 2020/K11, Iscar VBMT 160402E-UR, Pramet GFIR 2525 M 03L, Pramet LCMF 031304-F, Pramet E10M SDUCR 07, Iscar DCGT 11T302-SM, Iscar VRTAK S VBD 802D-12, Pramet SCET 050124-UD, Pramet VRTAK D=8,5, DIN 6535 HA 12260, Vollhartmetall- Hochleistungsbohrer	
20	04511 CNC soustruh Mazak QT6T	Upnout za Ø22, spustit program druhé operace.	SCLCR 2020K12/CNMT, Iscar CCMT 120404E-UM, Pramet SVJCR 2020/K11, Iscar VBMT 160402E-UR, Pramet SVXCR 2020K-16, Iscar VCGT 160404, Iscar	
30	09421 Ruční pracoviště	Očistit.		
40	18712 OTK	Závěrečná kontrola funkčních rozměrů.	Posuvka MessZeug-Satze 41 900, Mahr	
50	09913 Ruční pracoviště	Konzervovat a balit.		
Datum: 26.2.2009	Vyhotovil: WIENER	Schválil:		

Příloha 5

Struktura povrchu: Ra 6,3		Hrany: L-0,3 L+0,3		Měřítka 2:1	Přesnost ISO2768-mH
					Tolerování ISO8015
					Promítání
Materiál 11 523	Polotovár Ø 65-25	Hmotnost 0,15 kg		CHRÁNĚNO PODLE ISO 16016	
ÚSTAV STROJÍRENSKÉ TECHNOLOGIE	Druh dokumentu	Název PŘÍRUBA			
	Kreslil WIENER				
	Schválil	Číslo dokumentu VUT-FSI-WIENER-2009-001			
	Datum vydání 22.2.2009				
List 1 / 1					

Příloha 6

Struktura povrchu Ra 1,6	Hrany: 		Měřítko 2:1	Přesnost ISO 2768-mH Tolerování ISO 8015 Promítání
	Materiál EN-AW 2030	Polotovary Ø 35-45	Hmotnost 0,10 kg	CHRÁNĚNO PODLE ISO 16016
	Druh dokumentu Kreslit Schválit Datum vydání	Název VÍKO	Číslo dokumentu VUT-FSI-WIENER-2009-002	List 1 / 1

Příloha 7, 1/5

%
O1103(PRIRUBA 4-5635A)
(1 .STRANA)
(MATERIAL 11 523)
(PROGRAM0VAL WIENER 21.2.2009)
(PROGRAM S KOREKCEMI)
(-----)
(T202..SCLCR 2525 K12/CNMG)
(T303..S12M-SCLCR 09)
(T404..SDJCR 2525 K11/DCMT)
(T606..SVJCR 2020/VCGT)
(T808.. GFIR 2525 M 03L)
(T1010.SER 2525)
(T1111.VRTAK S VMD 802D-20)
(T1212.DORAZ)
(-----)
G28U0W0
G10P0Z32
G50S2500
G40
M18
M1
/M300(SYNCHRONIZACE)

G1900D60.L25.5K1.

N5
G28U0W0(PODAVAC)
T1212(DORAZ)
G98
G0X0Z30
G1Z-22F2000
M5
M10
G4X2
G1Z1F500
G4X2
M11
G4X1
G28U0W0

N20
G28U0W0(HRUB OSAZENI)
T202
G99G96S200M3
G0G41X61Z0.1M8
G1X0F0.25
G0G40X61Z1
G71U2R1
G71P21Q22U1W0.2F0.35
N21G0G42X26

G1X33,A135R2
Z-16
X60
N22G40X61 ,A120
G28U0W0M9

N30
G28U0W0(DOKONCENI HRUBU)

Příloha 7, 2/5

T404
G99G96S180M3
G0X61Z1M8
G71U20R1
G71P31Q32U0.6W0.05F0.25
N31G0G42X26.9
G1X32.9,A135R2
Z-12.2
X29.5,A215R0.8
Z-16R0.8
X57.2 '
X59.8,R1.3
Z-20
X60
N32G40X61,A120
G28U0W0M9

N40
G28U0W0(VRTANI S ODLEHCENIM)
T1111
G99G97S1400M3
M8
G1101Q5.K0.C1.F0.09P0.Z11.B0.L-27
G28U0W0M9

N50
G28U0W0(HRUB DIRY)
T101
G99G97S1200M3
G0G41X24.2Z1M8
G1X20.9,A225R0.5F0.08
G1Z-23F0.12
X20
G0G40Z1
G28U0W0M9

N70
G28 U0W0(VNEJSI NOZOVY ZAVIT G1)
T1010
G99G97S1000M3
G0X36Z5M8
G76P020000Q100R0.05
G76X29.9Z-15.5P1479Q100F2.309
G28U0W0M9

N80
G28U0W0(FINIS OSAZENI)
T606
G99G96S200M3
G0X33.9Z0M18
G0G41Z-2.5
G1Z0,A315R0.4F0.08
G1X20
G0G40Z1
G0G42X26.9
G1X32.9,A135R1F0.08
Z-11.5 F0.12
X29,A215R1.2F0.08
Z-16R1.2
X58.4

Příloha 7, 3/5

G3X59,8Z-16,7R0.7

G1Z-27F0,12

X60.2,A120

G0G40X61

G28U0W0M9

N95

M5

M20

G4X5

M21

N100

G28U0W0(UPICHNUT)

T808

M5

G99

G0Z-24

M310

M315

G96S70M43

G0X62

M320

G1X50F0.1M8

G0X62

G0Z-22

G1X50F 0.1

G0X62

G0Z-23

G1X51F1

G75X10P2000F0.1

G0X62M9

M330

G28U0

M340

G28W0

M350

M51

M30

Příloha 7, 4/5

%

O2103(PRIRUBA 4-5635A)

(2.STRANA)

(PROGRAM0VAL WIENER 21.2.2009)

(PROGRAM S KOREKCEMI)

(-----)

(T202..SCLCR 2525 K12)

(T303..S12M-SCLCR 09)

(T404..SDJCR 2525 K11/DCMT 11T302)

(T1264.PREDANI KUSU)

(-----)

G28U0W0

G10P0Z31.83

G50S2500

M96

G40

M18

/M300(SYNCHRONIZACE)

N20

G28U0W0(HRUB OSAZENI)

T202

G99G96S180M3

G0G40X61Z1M8

G72W0.4R1

G72P11Q12U0.4W0.1F0.2

N11G0G41Z-4.2

G1X59.8

G2X58.4Z-3.5R0.7

G1X53.95

G4U0.2

Z-1,75

Z-1.5,A315

X25

G4U0.2

Z-0.25

Z0,A315

X19

N12G0G40Z1

G28U0W0M9

N30

G28U0W0

T606

G99G97S2600M3

G0G40X61Z1M8

G70P11Q12F0.1

G28U0W0M9

N50

G28U0W0(DIRA)

T303

G99G97S1200M3

G0X20.5Z1M8

G71U0.4R0.5

G71P51Q52U-0.2W0.1F0.12

N51G0G41X25.4

G1X22.25,A225

G4U0.02

Příloha 7, 5/5

G1Z-7.5

X21,A225R0.4

Z-22

N52G0G40X20.5

G28U0W0M9

N60

G28U0W0(FINIS DIRY)

T505

G99G97S1000M3

G0X20.5Z1M8

G70P51Q52F0.1

G28U0W0M9

N100

G28U0W0S0

M5

G98T1264(PREDANI KUSU)

M0

M10

M0(OFOUKANI CELISTI)

M310

M95

M315

G0W-550

G1W-49F 2000

G4X1

M11

M8

M320

M330

M9

G28W0

M96

M340

M350

M30

%

Příloha 8, 1/4

%
O1145(VIKO P71045B)
(MATERIAL HLINIK D=35)
(PROGRAMOVAL WIENER 22.2.2009)
(PROGRAM PRACUJE S KOREKCEMI)
(-----)
(T101.. E10M SDUCR 07)
(T202.. SCLCR 2020 K12/CCMT)
(T303.. S10L SCLCR 06)
(T404.. SDJCR 2020 K11)
(-----)
G28U0W0

G10P0Z235
G50S3000
G40
M1

N5
G30U0W0(PODAVAC)
T1212(DORAZ)
G98
G0X0Z1
M10
M46
M0
/2M98P8888
M1 1
G4X1

N20
G30U0W0(HRUB)
T202
G99G97S3000M3
G0G41X36Z0.15M8
G1X-0.8F0.4
G0G40X36Z0.2
G71U3R1
G71P11Q12U0.4W0.1F0.4
N11G0G42X18.5
G1X21.95,A135
Z-15.1
G4U0.02
X31.75
X33.45,R0.85
N12G40Z-44
G30U0W0M9

N30
G30U0W0(VRTANI)
T1111
G99G97S3000M3
G0X0Z2M8
G83Z-43.5Q15000FO.25
G80
G30U0W0M9

N40
G30U0W0
T0707

Příloha 8, 2/4

G98M19
G28H0
G97S3000M73
G0X35Z-24.05C0M8
M37
G1X3.3F180
G0X35M9
M38
M75
M18
G30U0W0M9

N50
G30U0W0
T0909
G98M19
G28H0
G97S280M73
G0X35Z-24.05C0M8
M37
G188X13.7F0.907T1
M38
M75
M18
G30U0W0M9

N60
G30U0W0(FINIS POVRCHU)
T404
G99G97S3000M3
G0G41X26Z0.02M8
G1X10F0.1
G0G40X36Z1
G70P11Q12F0.07
G30U0W0M9

N70
G30U0W0G97S1400(VNEJSI NOZOVY ZAVIT M22X1.5)
T606(SER 2020 K16/10ER 1.5 ISO)
G99G97S1400M3
G0X24Z5M8
G76P010060Q180R0.05
G76X20.1Z-14P974Q15OF1.5
G30U0W0M9

N80
G30U0W0(FINIS - PRES ZAVIT)
T404
G99G97S3000M3
G0X24Z1M8
G0Z-1.5
G1X22F0.07
G1Z0,A315F0.07
X12
G0Z1
G0X21.95
G1Z-15.1F0.07
G1X22.5Z-14.9
G0X40Z1
G30U0W0M9

Příloha 8, 3/4

N90
G30U0W0(HRUB DIRY 12-13.5)
T303
G99G97S3000M3
G0X12Z1M8
G71U1.5R0.1
G71P61Q62U-0.3W0.1F0.4
N61G0G41X13.9
G1Z-18.57
X12.6
X12.4,A225
Z-20
N62G40X12
G70P61Q62F0.1
G30U0W0M9

N100
G30U0W0(VNITRNI ZAPICH 4.15-PLATKEM 2)
T505
G99G96S100M3
G0X13.5Z1M8
G1Z-5.4F1(HRUB)
G1X16F0.05
G1X13.5F0.5
G1Z-3.6
G1X18F0.05
G0X15.5
G1Z-5.4F0.5
G1X18F0.05
G1X13.5F0.5
G1Z-2.75
G1 Z-3.425,A135S40F0.04(FINIS VPRAVO)
G1X18.025
G0X13.5
G0Z-5.9
G1Z-5.5,A45(FINIS VLEVO)
G1X18.035S30F0.04
G1Z-3.425
G1X13.5F0.1
G0Z1
G30U0W0M9

N110
G30U0W0(FINIS DIRY)
T101
G99G97S3000M3
G0X12.4Z1M8
G71U3R0.2
G71P91Q92U-0.2W0.05F0.3
N91G0G41X15.94
G1Z0
X15.7Z-0.1R0.2

G1X14.55Z-1R0.05
Z-4.3
X15.92Z-5.5
X15.54Z-5.65R0.2
X14.009,A195R2

Příloha 8, 4/4

Z-18.6

G4U0.02

G1X13

G4U0.02

G1X12.5,A225

G4U0.02

G1Z-20

N92G40X12.4

G70P91Q92 F0.02

G30U0W0M9

N120G30U0W0(UPICHNUTI)

T808

G99G97S1700M3

G0X36Z0M8

Z-41

G1X13.5F0.15

M68

M9

G1X0

G0X36

M69

G30U0W0

M30

%